

EVANG. EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Előfizetés díja:

Egész évre. . . 12 kor.
Fél évre. . . . 6 ,
Negyed évre . . 3 ,
Egy szám ára 24 fill.

Hirdetés díja:

Egész oldal . 16 kor.
Fél oldal . . . 8 ,
Negyed oldal . 4 ,
Ennél kisebb . 2 ,
Bélyeg külön 60 fill.

Felelős szerkesztő és kiadó:

V E R E S J Ó Z S E F.

„Valljon mi leszen ebből!?”

II.

Nem, éppen nem rosszalom, sőt természetesnek, többet mondok, szükségesnek, a javulás elemi feltételének tartom, hogy az egyházunk körében mutatkozó bajokat felismervén, azok okait kutatjuk. Valamint a testi betegség, úgy az erkölcsi nyavalyák gyógyítása is csak akkor remélhető, ha helyes diagnosis útján felfedezve a szervezetben felmerült zavar valódi okát, annak megszüntetésével sikerül megszüntetni az okozatot is.

Meghülés — ez, a néphiedelem szerint, legtöbb testi bajnak kútforrása. Ha ez áll, akkor valóságos rejtély, hogy ugyanazt az éles, hideg szellőt száz és száz ember leheli be, s mégis csak egy-két embernek a tüdejébe kerül bele életlő mérge. Nem sokkal valószínűbb-e az, hogy annak az egy-két megbetegedett embernek szervezetében rejlik voltaképpen oka annak, hogy a magában véve nem káros külső hatás ily szomorú változásokat idézett elő? Az akut bajnak orvoslása sikerül talán, de az ily embert folyton fenyegeti a veszély, hogy e külső hatás újra és újra, sőt esetről esetre nagyobb mértékben támadja meg organismusát, melynek elég ellenállási képessége nincs. Az elgyengült, vagy fejlődésében elmaradt szervet kell erősíteni, hogy szembe szállhasson az időváltozás hatásával. Ebben rejlik az orvosi gyógykezelés sikerének titka.

Okozati viszonyba hozzák sokan egymással az 1895. október 1-én életbelépett egyházpolitikai törvényeket a vallásos, az egyházas élet hanyatlásával. Valóságos átokkal sújják az állami törvényhozásnak ezen, mint mondják, annyira szükségtelen, mint káros hatású alkotásait. S itt is, ott is zengenek jeremiádokat,

hivatott és hivatlan próféták egyiránt, kik Sion végpusztulását hirdetik.

Minél komolyabb az idő, annál elfogulatlanabb, annál higgadtabb legyen ítéletünk, hogy a viszonyok latolgatása, a baj okainak nyomozása útján, valóban megtaláljuk a célra vezető eszközöket, helyzetünk javítására. Minden ballépés, minden ferde irányban induló actió csak növeli a veszélyt, súlyosbitja a bajt, sőt könnyen abba a végzetes helyzetbe sodor, melyben az gyógyíthatlanná válik.

Számos egyházi sérelmeinknek, névszerint a hiveket az egyházhoz fűző kapocs meglazulásának oka, bizonyára nem az alig öt év óta érvényben levő egyházpolitikai törvények hatásában rejlik. Ezek egy rég meglévő, kellő figyelemre nem méltatott, benső bajt tártak fel a világ előtt, — annak egyes tünetei lettek nyilvánvalóvá.

Bizony, bizony tény, hogy a magyar protestáns egyház hiveinek száma az 1895-öt megelőző években sem gyarapodott a róm. egyháztagok népesedési arányának megfelelően. Az 1864—69. ki öt évi cyclusban hazánkban a kath. lakosság 0·78%-val gyarapodott, míg az átlagos népesedési mozgalomhoz képest az ág. hitv. evangélikusok száma 0·28%-al, az ev. reformátusoké 0·30%-al apadt. Ezen öt évben 100,000 lélek után az átlagos szaporodási szám 2,659, még pedig a katolikusokra esik 100,000 lélek után 5,376, az evangélikusokra 1,309, az ev. reformátusokra 1891. Mig tehát a katolikusok jóval meghaladják az átlagot, a protestánsok messze elmaradnak tőlük. Vagyis az 1864—1869. években az evangélikusok viszonylagos vesztesége körülbelül 14,800, az ev. reformátusoké 15,300, összesen 30,100.*) Mit jelent

*) L. K. magyar tud. akadémia statistik. és nemzetgazdas. Közleményeit, 1. kötet, 1. füzet. V. ö. Egyházi Reform. 3. köt. 121. lap.

ez? A lélekvásáron — ha szabad e triviális analógiát használnom — az 1895-ik előtti időben a kereslet s a kínálat nem mozgott szűkebb korlátok közt, mint jelenleg. A különbség csakis az, hogy akkor a forgalom adatait hivatalos úton nem közölték, mert az alkut zárt ajtók mögött kötötték.

Sapientia sat. Bővebben fejtettem ki nézetemet az egyházpolitikai törvények hatásáról a Luther-társaság 1897-ik évi Jelentésében, — óva intve hitrokonaimat arra, hogy igazságtalanul ne emeljenek vádat azon törvényes intézkedések ellen, melyeknek végrehajtása folytán, a hitéletünk szervezetében rejlő fogyatkozások kétségbe nem vonható, a napi sajtóban is nyilvántartott oly tünetekben jutottak s jutnak kifejezésre, melyekre mindeddig senki figyelemmel nem volt s azért oly hatást tesznek, mintha a legújabb törvényhozási alkotásoknak, mint szülő okoknak volnának szükségyszerű okozatai.

Sajátságos, hogy az annyi támadás célpontjává szolgáló törvények megbirálásánál megfeledekezünk arról, hogy azok oly intézkedéseket is foglalnak magukban, melyeket a jogegyenlőség, a teljes lelkiismereti szabadság, az államhatalomnak saját körében való teljes önállóságát hirdető reformáció nem csak jogosultaknak ismert el, hanem elvi, evangeliomi alapon sürgetett s megvalósítani is törekedett. Sőt megfeledekezünk arról, hogy e törvények végrehajtása folytán az egyház felszabadult azon óriási felelősséggel járó, igazságtalanul reá nehezülő teher alól, melyet saját érdekének háttérbe szorításával, az anyakönyvvezetési, a házasságkötési s az ebből folyó ügyek intézése által viselt, — anyagi jutalom nélkül, de igenis végtelen nagy anyagi s erkölcsi felelősség mellett.

Nem térhetek ki azon másodrangú, különösen a legújabb időben felmerült kérdéseknek néhány szóval való méltatása elől, melyek e fontos ügyszökhöz fűződnek.

Gúnyolódva utalnak a klerikalizmus setét lovagjai a statisztikai adatokban nyilvántartott nagy veszteségekre, miket e törvény végrehajtása a protestáns egyháznak állítólag okoz. Így honorálja a felekezeten kívüli állam — azt mondják — a protestánsoknak azt a nagy szolgálatot, melyet a törvényjavaslat megszavazásával, illetőleg az

által teljesítettek, hogy az ellenmozgalomhoz nem csatlakoztak.

Erre csak egy a mi feleletünk. Az evang. egyház hívei megadják az államnak, a mi az államé s midőn partikuláris érdekeiket háttérbe szorítva, önzetlenül szolgálják a hazát, jutalmat nem várnak. A mit várnak s méltán követelhetnek, az a vallási egyenjogúság törvényhozásilag kimondott elvének minden téren való megvalósítása. A róm. papság türelmetlensége kijátszotta az 1868. 53. §-ban, a keresztyén egyházak viszonyosságát szabályozó törvényt. Tartahatatlanná tette a helyzetét. Az evang. egyház tagjai, akkor hazafias kötelességüknek ismerték, hogy belenyugodjanak abba, a mit ők rendes viszonyok között soha nem óhajtottak volna, a mire, ha a közös törvénytiszteletben a viszonyosság elve érvényesül, soha, szükség nem lett volna, — a mire az államot az ultramontán hierarchiának hadizenete, önvédelmi tekintetekből, kényszerítette.

Feltéve, de meg nem engedve, hogy a bűnbakká lefokozott egyházpolitikai törvényekben rejlik az egyházas élet hanyatlásának oka, csak néhány szóval emlékszem meg azokról a villámhárítókról, miket egyesek az állítólag fenyegető s mindinkább közelgő veszély eltávolítására ajánlanak.

Revízió — protestáns néppárt! — borsószik a hátam, midőn tollam e két ominosus szót papírra karczolja.

Anyira jutottunk volna, hogy e jelszót büntetlenül veheti ajakára a prot. ember? Anyira, hogy észre sem vesszük a contradictio in adjecto-t e szóban: „protestáns politikai párt?” Anyira, hogy nem halljuk, miként csatogtatja örömeiben szárnyait a reakció baglya, midőn a protestáns táborból leng feléje az esti szellő, mely középkori álmának megvalósítására hoz neki segítséget, azok szövetségét felajánlja, kik ellen hadjárata irányul?

Protestáns politikai párt?! Bizony medicina peior est morbo. Bizony kétségbe kelene esnünk, egyházunk jövőjén, ha e gonosz tanácsot megfogadva egyházunk érdekében ily „értelem nélkül való buzgóság”-ot (Róm. 10. 2) fejtenénk ki!

Nagy veszélyt zúdítana az az ezerféle önző érdekharcban ki-kimerülő hazára. De végzetes helyzetbe sodorná az evang. egyházat is. Elfordulnának tőle mindazok a róm. kath.

polgártársak, kik eddig elfogulatlanul megőrizve a protestantismusnak nemzet s államtenntartó hatalma iránt való rokonszenvedését, latba vetették szavukat valahányszor a felekezeti szűkkeblőség megtagadta tőlünk az egyenjogúság áldásait. Elfordulnának azon buzgó hitsorsosaink, kiknek lelkiismeretében a hazafias és vallásos érdek közti ellentét oly harcot idézne fel, mely előreláthatólag az egyházi érdek vereségével zajlana le. Ha a római egyház papsága, az ég és föld hatalmaságának mozgósításával is, milliónyi népének csak parányi részét tudta a hangzatos néppárt jel-szava alatt, lobogója alá toborozni, — miként várhatna sikert az aranynyal és ezüsttel, áldással átokkal nem rendelkező, csakis az ige, az eszme erkölcsi hatalmával hódító protestantismus maroknyi, de józan gondolkodású népe körében?

Csatlakozzék ki-ki ahhoz a politikai párthoz, mely — meggyőződése szerint — legjobban szolgálja a hazát, — de az egyház szent érdekét, ne alacsonyítsuk le politikai czélok eszközévé, — az evangéliomot ne tiporjuk a szenvedélyek pártharczainak porába.

Ott nem terem számunkra babér. De a jó mag, melyet zajtalan, önzetlen munkássággal elvetünk a szivek, az egyház földébe, kikelve százszoros gyümölcsöt hoz. Egyedül az evang. szellemnek hiveink körében való buzgó fejlesztése egyengeti egyházunk jobb jövőjének útját.

POSZVÉK SÁNDOR.

Reform-törekvések.

A középiskolai vallástanárok múlt évi július hó 3-án értekezletet tartottak Budapesten, melyen többek közt egyértelműleg kimondották egy iskolai bibliai olvasókönyv szerkesztésének szükségességét, továbbá azt, hogy az evang. középiskolákban szokásos ifjúsági istentiszteletek megtartandók, a hol pedig ilyenek még nem volnának, létesítendők. A napokban egy levél került a kezembe, mely e határozatokkal foglalkozik s általános érdekénél fogva megérdemli, hogy egyes részeit közzé tegyem s lelkésztestvéreimet felhívjam, szóljanak hozzá ők is a kérdéshez. Megjegyzem, hogy a levelet tekintélyes papi ember írta, kit képzettsége,

munkássága s kifogástalan jelleme miatt nagyra becsülök. A levél így szól:

„ . . . A bibliai olvasókönyvet, s az ifjúsági istentiszteleteket czélszerűeknek és szükségeseeknek nem tartom. A bibliai olvasókönyv által magát a bibliát szorítjuk ki az iskolából; az ifjúsági istentiszteletek pedig azért feleslegesek, miután a rendes istentisztelet nem egyes társadalmi osztályok, nem kizárólag az egyik, vagy másik életkorban levők, hanem minden keresztyén számára tartatnak. Lassanként majd oda jutunk, hogy az ifjaknak feleslegessé tesszük a rendes templomi istentiszteletek látogatását, sőt külön istentiszteletet tartunk az ifjaknak és az öregeknek, férfiaknak és a nőknek, csizmadiaknak és ácsoknak, iparosoknak és kereskedőknek, szegényeknek és gazdagoknak, hivatalnokoknak és földmiveseknek. A felekezeti iskolákban hétköznap reggel, olyankor, mikor a templomban nincs istentisztelet, még volna talán értelme az ifjúsági istentiszteletnek, a nem felekezeti iskolákban azonban — és ezeknek a száma nagyobb — teljesen kivihetetlennek tartom. Nem az ifjúsági istentiszteletek szükségesei, hanem az, hogy az egyes tanárok, — ha nem vallástanárok is, — adjanak a vallásosságban példát és úgy kezeljék tárgyaikat, hogy azzal is vallásos érzelmeket ébresszenek az ifjakban, nem pedig azoknak ellenkezőjét.“

A levélíró tehát a bibliai olvasókönyv használatát s a középiskolai ifjúsági istentiszteletek tartását helyteleníti. Lássuk csak, helyes-e az álláspontja?

Írónak az az állítása, hogy a bibliai olvasókönyv kiszorítja a bibliát az iskolából, előttem egyáltalában nem új. Hallottam azt már sokaktól, a nélkül azonban, hogy az állítás mellett valaha is elfogadható indokokat találtam volna. S nem habozom itt kimondani, hogy ez az állítás teljesen tarthatatlan. Tarthatatlan pedig azért, mivel a biblia, sajnos, a legtöbb iskolánkból már régen kiszorult. Ma már alig találunk népiszkolát, hol a bibliát olvasnák, sőt a legtöbb helyütt még az új-testamentom se szolgál olvasmányul. Középiskoláinkban az V. osztályban a bibliaismertetés kapcsán nélkülözhetetlen a biblia, s ott is mit tesz egyik-másik vallástanár? Önmaga viszi az osztályba a bibliát s önmaga olvassa fel belőle a kijelölt szakaszokat.

S vajjon mi az oka, hogy a biblia a népis-

kolából, a polgári és felsőbb leányiskolából úgyszólván teljesen kiszorult? S mi az oka, hogy a bibliát sok középiskolánkban is csak a legnagyobb óvatossággal használják? Nem más, mint az, hogy egyrészt a biblia, nagy terjedelménél fogva, nem való tankönyvnek, másrészt pedig a benne levő sok, a kényes izlésnek s a gyermeki léleknek éppen nem megfelelő helyeinél fogva, nem való a gyermek és ifjú kezébe.

Szép az az elméleti érv, melyet a bibliának az iskolában való használata mellett felszoktak hozni, t. i. az, hogy a tisztának minden tiszta, ezt azonban a gyakorlat tökéletesen halomra dönti. Magammal történt egyszer, hogy bibliaolvasztás alkalmával egy feltétlenül megbízható, s jó erkölcsű tanítványom Mózes II. könyvének 15. része helyett, hol Mózesnek szép hálaadó éneke van feljegyezve, véletlenül Mózes III. könyvének 15. részét kereste fel, hol a magfolyásos férfira, s a vérfolyásos asszonyra vonatkozó törvények soroltatnak elő, s a fejezet címét elolvasta, mielőtt meggátolhattam volna. S csak egy olyan bibliát kell a kezünkbe vennünk, mely a tanulók közt nemzedékről-nemzedékre szállt; mely évenként gazdát cserélt, s akkor a gyakorlat másra tanít, mint a mit az elmélet állít. Az a sok számfül, azok a csillagok, kereszttek és aláhúzások mind azt tanusítják, hogy a tanuló szorgalmasan kutatja, olvassa és élvezi a nem neki való triviális és pikáns helyeket. Hiába hangsúlyozza a tanár számtalanszor, hogy ezen elbeszéléseket nem kell szó szerinti értelemben vennünk, hogy azok nem egyebek, mint a keleti ember felfogásának, műveltségének megfelelő képes beszédek: a tanuló csak a kifejezést, az elbeszélést tekinti s mohó vágygallyal kutat az érzékiségét felcsigázó helyek után.

Kérdem most már mindazoktól, kik a gyakorlat terét nem ismerve, s elméleti érvekkel felfegyverkezve, a teljes bibliának az iskolában való használatát sürgetik: mily alapon, mily indoklással üldözzük a naturalistikus, az erkölcsrontó sajtótermékeket; mily alapon vegyük el azokat tanítványainktól s büntessük meg érte őket, mikor éppen magunk adunk nekik arra alkalmat, hogy ily naturalistikus dolgokat a bibliában olvassanak? S ugyan mit válaszoljunk a tanulónak, ha azt kérdi tőlünk, hogy miért nem engedjük meg neki a pikáns könyvek olvasását, holott lehetővé teszünk neki, hogy a bibliában nagyon is drastikus helyeket olvasson?

De visszatérek ismét a fent közölt levélre. Tény az, hogy a biblia ma már a népiskolától kezdve fel a középiskola utolsó osztályáig általában véve nem használatos, s így azt a bibliai olvasókönyv ki sem szoríthatja. Ha tehát mi, a bibliai olvasókönyv behozatalát sürgetjük, egy egészen új könyvről, mondjuk tankönyvről szólunk, melynek a népiskolától kezdve a középiskola utolsó előtti osztályáig helyet kérünk.

Nagyon is messzire vezetne, ha e cikk keretében részletesen elmondanám, milyenek tervezzük mi a bibliai olvasókönyvet. Megnyugtatóan azonban szükségesnek tartom röviden felsorolni, hogy milyen követelményeket fűzünk mi a könyvhöz.

1. Többet kell nyújtania a bibliai történeteknél. Nem hiányozhatnak belőle a törvényadásra s a törvényekre vonatkozó részek, a próféták, a zsoltárok, a példabeszédek könyve s az új-testamentoni levelek. A szövegnek szorososan a biblia szövegének kell lennie, vagyis az olvasókönyvbe felvett összes szakaszok a szentírás saját szavaival adandók.

2. Az olvasókönyvnek nem lehet feladata és célja, hogy a teljes bibliát a családból s az iskolából száműzze; a középiskola 8. osztályában, hol már érett ifjakkal van dolgunk, a teljes biblia adandó a növendék kezébe.

3. Az olvasókönyv csak azon bibliai részleteket foglalja magában, melyeket az iskolában tárgyalni kell, s így csak az vehető fel bele, a mi az ifjúságra hasznos és áldásos.

4. A szakaszok kiválasztása nem dogmatikai, hanem kizárólag paedagógiai elvek szerint történik. A hol a kifejezések enyhítése és módosítása látszik szükségesnek, ez megengedhető.

5. A szentírási könyvek sorrendje megtartandó. Minden egyes könyvnek főtartalmát összefüggően kell adni; semmi lényeges se hiányozhat; a párhuzamos helyek azonban mellőzendők.

6. A fontosabb apokrifusok szintén felveendők az olvasókönyvbe, a kevésbé fontosak azonban csak éppen megemlítetnek.

7. A revideált Károli szöveg felhasználandó.

8. A könyv végén térképek, régiségtani képek, tárgy- és szómagyarázatok s chronologiai táblázat vétetnek fel.

Látnivaló tehát, hogy e tervezett bibliai olvasókönyv kicsinyben az egész bibliát adja, annak mintegy tükre, veleje. S látni való, hogy mint.

ilyen, nem csak arra alkalmas és képes, hogy a bibliának az iskolában azt a diszes helyet visszazerezze, melyet a rég multban elfoglalt, hanem arra is, hogy a növendék előtt a Szentírást tiszteltté és szentté tegye, vele a szent könyv szellemét megértesse s az Igét megszerettesse.

Czélja tehát nagyon is nemes. S hogy ezt a czélt elérje, az ma már bebizonyított dolog. Csak Németországra kell hivatkoznom, hol a bibliai olvasókönyvet már évek óta legnagyobb áldással használják. Ott is voltak az eszmének ellenségei; nagy és hosszú küzdelmek folytak ott az újítás mellett és ellen, de a harezi zaj elnémult, a küzdők letették a fegyvert s a bibliai olvasókönyv ellenzői beismerték, hogy a reform fényesen bevált.

De áttérek immár a levél második részére. Az író ellenzi, sőt egyenesen kárhoztatja az ifjúsági istentiszteleteket is, mivel szerinte „a rendes istentisztelet nem egyes társadalmi osztályok, nem kizárólag az egyik vagy a másik korban levők, hanem minden keresztyén számára tartatnak“ Irónak igaza is van, nem is. Tény az, hogy a rendes gyülekezeti istentisztelet soha se volt s nem is lehetett s a jövőben sem lehet tekintettel az életkorra, de tény az is, hogy az egyház már régen szükségét érezte annak, hogy a gyermekekre, a serdülő ifjúságra is kiterjessze figyelmét. A gyülekezeti istentisztelet általános jellegű ugyan, mind a mellett kiválóan a felnőttek értelmi fejlettségéhez alkalmazkodik. A gyermek és ifjú részt vehet ugyan az egyik elemében: az énekekben, többi elemei azonban: az egyházi beszéd és imádság a legtöbbször felülhaladják szellemi látkörét. Ez volt az oka, hogy az egyház már régen gondoskodott arról, hogy a gyermekeknek és serdülőfélben levő ifjaknak olyasmit is nyújtson, a mi egészen nekik való, melyből azonban nemcsak ők tanulhatnak s épülhetnek, hanem a gyülekezet felnőtt s érett tagjai is. Így jöttek létre a vasárnap délutánonként maig is szokásos katechisátiók, melyeknek jótékony, áldó hatását azt hiszem, senki se vonja kétségbe.

Igenis, voltak tehát már a multban és vannak a jelenben is istentiszteletek, melyek, ha szorosán véve nem tartatnak is egyik vagy másik korban levők számára, azért mégis kiválóan a gyermekeket és ifjakat tartják szem előtt, s ezeknek vannak szánva. Így tehát az ifjúsági istentiszteletek csak alakjukra nézve újak, lényegükre nézve azonban nagyon is régiek.

S még egy dologról nem szabad megfeledkeznünk, arról t. i., hogy felekezeti középiskolánk tanuló ifjúsága és tanártestülete a gyülekezet határain belül egy intelligens kicsike kis gyülekezetet képez, s mint ilyentől nem lehet elvitatni a jogot, hogy tagjainak lelki épüléséről gondoskodják s czélja elérésében azon eszközöket alkalmazza, melyeket czélszerűnek tart. Talán egy kissé visszásnak tetszik ez a beszéd, pedig igaz. s Németországban például senkinek se jut eszébe, hogy a Schulgemeinde kifejezésen megbotráncokozzék. Ezek a középiskolai kisdud gyülekezetek nagyon is megérdemlik, hogy az egyház őket figyelmére méltassa s jóindulatában részesítse, mert ezek vannak arra hivatva, hogy egyházunknak buzgó, értelmes vezetőket neveljenek. Ezt a czélt pedig csak úgy érik el igazán, ha az ifjával az istentiszteletet is megszerettetik. Már pedig ez csak akként lehetséges, ha az ifjú legalább időnként olyan egyházi beszédeket hall s olyan imádságokat mondhat, melyek neki valók, melyek értelmi fejlettségének s életviszonyainak megfelelnek.

Az elmélet e téren sem ér semmit, ha azt a gyakorlat meg nem erősíti. Már pedig a tapasztalás az mutatja, hogy a tanuló figyelmét a templomi beszédből csak nagyon ritkán ragadja meg valami; a midőn a templomból kijön, már el is felejtette, a mit hallott, míg ellenben a neki tartott s neki szánt beszédet élvezettel hallgatja és meg is tartja. A ki talán kételkednék szavaimban, ám szerezzen magának meggyőződést. Tessék megkérdezni azt a serdülő ifjút a gyülekezetnek tartott, s a gyülekezet többségének értelmi fokához alkalmazott egyházi beszéd felől; s meg fog győződni, hogy akkor alig egy-két gonolatot tartott meg, s arról, hogy a beszéd tartalmát elmondja, gondolat menetét visszaadja, szó se lehet. S viszont tessék megkérdezni a tanulót a neki tartott beszéd felől; a harmadik és negyedik vasárnapig visszamenőleg is el fogja mondani a beszéd tartalmát. Hietetlennek, szinte csodásnak látszik a dolog s mégis úgy van. Sőt többet mondok: míg az ifjút gyakran kényszeríteni kell a gyülekezeti istentiszteletre, addig az ifjúsági istentiszteletre nemcsak önként, hanem örömet is jön s más vallásukat is hoz magával!

Kell-e ennél ékebben szóló bizonyíték az ifjúsági istentiszteletek hasznossága és üdvös volta mellett? Azt hiszem, nem. Ez azonban a kérdés-

nek csak egyik oldala. Nem hagyható azonban figyelmen kívül a másik sem, mely az ifjúsági istentiszteletek tartását a hideg, téli hónapokban paedagógiai okokból ajánlja és követeli.

Tudvalevő dolog, hogy a középiskolai tanulók nagy része vidékről való. Ezeknek ismét igen nagy százalékát teszik a vagyontalan szülők gyermekei, kik jóformán csak az iskola támogatásával végezhetik tanulmányaikat. Az ilyen vagyontalan tanulók hárman-négyen költöznek be a diák szállásba, hol a szállásadó csak annyiban törődik velük, hogy megadják-e rendszeren a szálláspénzt. Ruházatukra senki se ügyel, s ha télen átázott lábbelijüket húzzák fel, felsőkabát nélkül mennek el hazulról, ezért őket senki meg nem szólítja. Csoda-e, ha az ilyen szerencsétlen, felügyelet alatt nem lévő tanuló, a téli hónapokban könnyen meghül, s meghül különösen a fűtetlen templomban? S csoda-e, ha tanulmányai végeztével megszabadulva az iskolai kényszertől, messzire elkerüli az Úr házát, hol a saját könnyelműségéből valamely bajt szerzett magának?

E tekintetben magamnak is van egy kellemtelen tapasztalatom. Még akkor nem voltam vallásnár, mikor ez a dolog történt, hanem a magyar nyelv katedráját töltöttem be Felső-Lövön. Egy szombati napon azzal a kéréssel állított be hozzám az egyik tanítványom, hogy mint osztálytanára, mentsem fel a templomlátogatás kötelezettsége alól. Kíváncsian kérdeztem, hogy miért? Erre a fiú szeme könnybe lábbadt s keserűen panaszolta, hogy a múlt vasárnap elfagyott a lába a templomban. Akkor megfogadtam, hogy hideg téli időben soha, senkit se fogok a fűtetlen templomba menésre kényszeríteni.

A tanuló egészségi állapota miatti aggodalom volt kiváltképen az oka az ifjúsági istentiszteletek létrejöttének: s különösen ez szilárdít meg bennünket abban az elhatározásunkban, hogy az ifjúsági istentiszteleteket fenntartjuk.

De talán nem árt, ha különösen is hangsúlyozom, hogy mi az ifjúsági istentiszteleteket csak a hideg téli hónapokra kívánjuk szorítani s ekkor is oly időben véljük megtartandóknak, mely a gyülekezeti istentisztelet idejével nem esik össze, hogy így lehetővé tegyük azoknak, kik a gyülekezeti istentiszteleten is részt akarnak venni, annak látogatását. A mikor azonban a gyermek és ifjú egészsége veszélyeztetése nélkül látogathatja a templomot, oda vezetjük s éreztetni akarjuk vele, hogy

ő is tagja a gyülekezetnek. Így kerüljük el azt a veszélyt, hogy az ifjú elszokják a templomtól; így tesszük lehetetlenné, hogy a tanuló a maga állását valami kiváltságosnak tartsa.

Persze egészen más a helyzet a nem magyar nyelvű gyülekezetekben, vagy a hol a tanuló ifjúság nagy része nem érti a gyülekezeti istentisztelet nyelvét. Ott az ifjúsági istentiszteletek nézetem szerint egész évben szükségesek. Mert vajjon mi jobb: az-e, ha a tanuló oly istentiszteletre kényszerítettik, melynek nyelvét nem érti, melyen tehát nem épülhet, hanem csak unatkozhatik, vagy ha egyáltalában nem jár templomba s lelki áhitatosságra, avagy ha ifjúsági istentisztelet tartatik neki? Azt hiszem, hogy a kérdésre nem nehéz felelni s a felelet csak az ifjúsági istentiszteletre lehet kedvező.

Hogy még a levélírónak az ifjúsági istentiszteletekhez fűzött többi megjegyzéseire is reflektáljak, első sorban is constatálom, hogy azok a fentebb előadottak alapján az ifjúsági istentiszteletekkel össze nem függenek. Mert nagyon is különböző dolog az, ha az egyház a felnőtteknek és szellemiieg kiskorúaknak tart külön istentiszteletet, mintha a férfiaknak és nőknek, csizmadiáknak és ácsoknak s az ipar és kereskedelem különféle ágait gyakorló egyéneknek külön-külön rendezne áhitatossági gyakorlatokat. Ebben igazat adok a levélírónak, ha a legnagyobb megnyugvással állítom, hogy ha az ifjúsági istentiszteletek eddigi alakja: a katechisáció nem szakgatta meg az egyház testét, ez az új alakja se zavarja meg az egyháztagok közt a békés együttlétet.

S mielőtt soraimat befejezném, legyen szabad úgy a levélírójához, mint lelkésztestvéreimhez azt a bizalmas kérést intéznem: kísérjék a vallásnárok törekvéseit figyelemmel, szóljanak hozzá terveinkhez, de legyenek irátunk bizalommal. Mi is az egyház munkásainak tartjuk s valljuk magunkat, mi is az egyház javát kívánjuk munkálni s ha újat akarunk, ez csak annak bizonyossága, hogy nem a nyugalmat keressük, hanem új és új terheknek magunkra vállalásával a vallásos nevelés ügyén akarunk lendíteni. S erre különösen ma van szükségünk, mikor régi ellenünk újult erővel tör ellenünk. A jövő Isten kezében van; hogy fáradozásunk eredménye teljesen megfelel-e majd a hozzá fűzött reményeknek, ki tudná ezt előre megmondani. Bennünket azonban megnyugtat az a tudat, hogy megfontolva cselekszünk s hogy

evangeliomi egyházunk érdekében minden tőlünk telhetőt megteszünk!

Nyiregyháza.

ADORJÁN FERENCZ
főgymn. tanár.

„A magyarországi ág. hitv. ev. lelkészek tanuló fiait segélyező egyesület“ alapszabályai.

I. A segélyegyesület célja és feladata.

1. §. Az egyesület célja a lelkészek fiainak tanuló éveik alatt való segélyezése, egyelőre az által, hogy azoknak pénzbeli segélyt nyújt, vagy más támogatást szerez, később — ha anyagi ereje megengedi — Budapesten, esetleg más városokban is u. n. „Otthonokat“ létesít, a melyekben a lelkészek fiai lakást és ellátást nyernének.

2. §. Gondoskodik az egyesület arról, hogy az alap javára begyűlt tagsági járulékok, alapítványok és adományok céljuknak megfelelőleg kezeltesse és más célra ne fordíttassanak.

II. A segély-alap vagyona és jövedelme.

3. §. Az egyesület alapvagyonát képezik:

a) a tagok által egyszer s mindenkorra befizetett 5 (öt) korona beiratási díj és az évi 10 (tíz) koronában megállapított tagsági díjaknak fele része.

b) az alapítványok egészben,

c) a tagok által gyűjtött adományok fele.

4. §. Az egyesület évi jövedelmét képezik:

a) az alaptőke kamatainak fele,

b) a tagok évi járulékeinak másik fele,

c) végül az évenként befolyt adományok fele része.

5. §. Minden alapítvány az alapító által kiállított, az egyesület levéltárába beszolgáltatott s az igazgató bizottság által elfogadott feltételek értelmében kezelendő. Az oly alapítvány, melynek külön célja felől az alapító oklevélen nem intézkedett, az egyesület alaptőkéjéhez esatoltatik.

III. Az egyesület tagjai.

6. §. Az egyesületnek alapító és rendes tagjai vannak.

7. §. Alapító tagok azok, — akár világiak, akár egyháziak, — a kik az egyesület javára egyszer s mindenkorra legalább 200 (kettőszáz) koronát fizetnek be. Ezek olyan jogokat élveznek, mint

a rendes tagok, a segélyeztetést kivéve. Az alapítványi összeg 10 éven belül egyenlő és előleges részletekben is törleszthető, mely esetben azonban a hátralevő összeg 5%-os kamatai is befizetendők.

Azon lelkészek, a kik az egyesületnek alapító tagjaivá lesznek, az évi tagsági díj fizetése alól felmentetnek.

8. §. Az alapító tagoknak jogukban áll a segélyezésre jogosultak közül egyet az igazgató bizottságnak segélyezés céljából ajánlatba hozni, a mely ajánlat egyenlő feltételek mellett tekintetben veendő.

Az alapító tagok névsora az évi jelentésben közzé teendő.

9. §. Rendes tagja lehet az egyesületnek minden a magyarországi ág. hitv. ev. egyetemes egyház kötelékébe tartozó lelkész, segédlelkész és lelkészi képesítéssel bíró hitoktató vagy vallástanár, a ki belépési díj czimén egyszer s mindenkorra 5 (öt) koronát, évi tagsági díj czimén pedig hivataloskodása alatt évenként 10 (tíz) koronát kötelezi magát fizetni az egyesület pénztárába.

10. §. A rendes tagok részt vehetnek az egyesület közgyűlésein s ott tanácskozási és szavazati joggal bírnak.

11. §. Az egyesület által nyújtott segélyben és jótéteményben csak az alapító vagy a rendes lelkész tagok fiai részesülhetnek s csak azok sorából választhatók az egyesület tisztviselői és az igazgató bizottság.

12. §. A ki tagsági kötelezettségének rendszeren eleget nem tesz, az abban az évben, a melyben hátralékban maradt, segélyben nem részesülhet.

IV. Az egyesület igazgatása.

13. §. Az egyesület ügyeit igazgatja: a) a közgyűlés, b) az igazgató bizottság, c) a tisztviselők, d) a számvizsgáló bizottság.

A) A közgyűlés.

14. §. Az egyesület közgyűlése évenként egyszer lehetőleg a magyarhoni ág. hitv. ev. keresztyén egyház egyetemes közgyűlésével egyidejűleg Budapesten tartandó, a mely körülmény azonban egyáltalában ki nem zárja azt, hogy a közgyűlés más időben másutt is megtartható ne lenne. A közgyűlést az elnök hívja össze.

A közgyűlésen a jelenlevők határoznak.

A közgyűlésről felvett jegyzőkönyvet az elnök,

a jegyzőkönyvvezető és az elnök által e célra kijelölt két tag hitelesíti és írja alá.

15. §. A közgyűlés választja meg három évre az elnököt, az alelnököt és a szükséghez képest más tisztviselőket, továbbá a tisztviselők közül és 12 tagból álló igazgató bizottságot és egy 3 tagból álló számvizsgáló bizottságot.

16. §. A közgyűlés megtartásának helye és ideje az egyházi lapokban közzéteendő.

17. §. A rendes évi közgyűlésen kívül rendkívüli közgyűlés is tartható, ha az igazgató bizottság annak szükségét látja.

18. §. A rendes évi közgyűlés tárgyalja az igazgató bizottság jelentését, megállapítja a jövő esztendei költségvetést, valamint azon irányelveket, melyek a vagyon kezelésében és az egyesület kormányzásában követendők. Tárgyalja az indítványokat, a melyek a közgyűlés előtt 10 nappal az elnöknek írásban betérjesztettek. Ő adja meg egyzersmind a tisztviselőknek a felmentvényt is.

(Folyt. köv.)

BELFÖLD.

Az „Eötvös-alap“ az 1898/99-ik tanévben 186 szegényebb sorsú néptanítói család gondját enyhítette, mintegy 15,650 frtnyi részint ösztöndíjak, részint pedig egyéb segélyek alakjában nyújtott segélyösszeggel. Az ezen jótéteményekben részesült 186 tanítói család között volt vallást tekintve: 87 róm. kath., 35 ev. ref., 34 ág. hitv. ev., 15 izraelita, 2 gör. kath. és 2 unitárius. Áldásos működése azonban a jelen 1899/1900-ik tanév végéig előre láthatólag tetemesen kedvezőbb lehet a mult évinél is; mert az egyesület által megvásárolt épületben, a mely a magyarországi tanítók forró óhajlásának megfelelőleg s a legfelső engedelemmel a „Ferencz József Tanítók Háza“ nevet viselheti, az 1899-ik évi nov. 19-én dr. Wlassics Gyula miniszter, mint az „Eötvös-Alap“ főfelügyelője, megnyithatta már a vidéki tanítók jelesen tanuló fiai számára berendezett internátust.

A „Ferencz József Tanítók Házában“ jelenleg 20 ifjú teljesen ingyen, 34 pedig havonként 8 koronáért részesül tisztességes lakásban. Az internátusba felvett 54 tanuló közül joghallgató 14, bölcsészethallgató 16, rajztanárjelölt 5, orvosnövendék 5, műegyetemi hallgató 6, állatorvos növendék 2, polgári iskolai tanárjelölt 2, kereskedelmi szaktanfolyam hallgató 1, iparművészeti iskolai tanuló 2, üvegtechnikus 1. — Vallás szerint: róm. kath. 24, ág. hitv. ev. 16, ev. ref. 8, izraelita 4, gör. kath. 2. Elemi iskolai tanítónak a gyermeke

45. polgári és kereskedelmi iskolai tanáré 6, kisdédovóé 1, középiskolai tanáré 2. — Illetőségüket tekintve 24 vármegyéből valók. A tanulók rendelkezésére áll az internátusban 11 háló-, 3 munka-, és egy társalgó terem, 1 zongora, 11 lap és egy könyvtár.

Az „Eötvös-Alap“ gondozói a jelen tanévben is ki tudták a budapesti vendéglősök jóvoltából s egy-két testületnek és asztaltársaságnak a segéd-mével eszközölni, hogy a vidéki tanítók és tanárok jelesen tanuló fiai közül Budapesten egyszázketten részesülhessenek az ingyen déli-étkezés jótéteményében. A szabadasztalt étkező ifjak közül vallást tekintve van: 56 róm. kath., 26 ág. hitv. ev., 10 ev. ref., 4 gör. kath. és 6 izraelita. — Miként az egyesület f. évi költségvetéséből kitűnik, az „Eötvös-Alap“ a jelen tanév végével az egyesület kötelékébe tartozó egyének között ösztöndíjak és segélyösszegek alakjában 6400 koronát oszthat szét. Fennállása óta máig az „Eötvös-alap“ 369 esetben nyújtott már segélyt, 550 esetben pedig ösztöndíjat és 461 tanuló számára szerezte meg Budapesten az ingyen déli-étkezés jótéteményét s így az internátus kedvezményeit számba sem véve, már is 1380 tanító-családot részesített támogatásban; az általa nyújtott jótétemények értéke pénzben kifejezve jóval meghaladja a 97,000 forintot.

Ugyan mi lesz még? A r. kath. lapok nagyon meg vannak akadva avval: hogyan nevezék a protestánsokat? A pápa „pestis“-nek mondott már bennünket, eretnek — kopott név, liberalis — nem sért eléggé! A lelkészeket „pásztorok“-nak, püspökeinket superintendenseknek vagy „püspököknek(!)“ írják, a sorrend pedig ez szokott lenni az igazhitű r. ka'h. ker. lapban: pogányok, liberalisok, zsidók meg protestánsok. Ha valamiért kedvünkben akarnak járni: akkor „prot. hazánkfiai,“ ritkán „atyánkfiai,“ máskor „a tisztelt protestáns urak,“ (ad norman: „a tisztelt zsidó urak;“) rossz kedvünkben egyszerű leereszkedő nagyúri lenézéssel: az atyafiak. Tegnapelőtt az Alk. így írta: furcsa atyafiak azok az — atyafiak. Ma ápr. 26. ezen is túl tett a „Magyar Állam,“ ezt irván nekünk: „egyelőre csak tessék megengedni, hogy nem csak k e n d t e k b ől áll Magyarország.“ No ugyan mi lesz még ennél — lejjebb!

A bányakerületi segélyző intézet vagyona 1899-ben 2297 frttal gyarapodott, s 1899. végén 120,870 frtra rugott; segélyezett az intézet 71 félt, 100—100 frttal, tagjainak száma 226.

Az ev. ref. theológusok Debreczenben congressust tartottak s elhatározták, hogy jövőben kívánatosnak tartják évenként a congressus megtartását; a zsinathoz kérvényt intéznek a minősítvény eltörlése s a próbaszónoklat visszaállítása végett.

Sárkány Sámuel bányakerületi püspök is szétküldi a lelkészi fizetések kiegészítésére hozzá

érkezett összegeket, nem várván be a kormány felülvizsgálását és végleges megállapítását.

A budapesti ág. h. ev. magyar- és németajku egyházközség közgyűlésén dr. Králik Lajos közfelügyelő távolléte folytán Zsigmondy Géza első iskolafelügyelő elnökölt.

Zsigmondy Jenő dr. szindikusz előterjesztette az évi jelentést, melyből a következőket emelhetjük ki: A lefolyt évben is az elszomorító ténynyel találkozunk, miszerint a fizető egyháztagnak száma és azok járuléka ismét apadtak. Míg 1898-ban még 1284 tag járuléka 5614 forint 50 krt tett, addig már 1899-ben a fizető tagok száma 1221-re és ezek járuléka 5503 forintra apad. Mindennek daczára a múlt évben is több irányban nyilvánult az áldozatkészség. 1899. évi október 26-án hunyt el Szloboda Amália, ki éppen úgy, mint nővére, egész vagyonát — néhány hagyomány és évi járadék kifizetésének kötelezettségével — felerészben a nyugdíjintézetnek, egyegy negyedrészen pedig a templomépítési alapnak és a protestáns árvaháznak hagyta. Az örökség meghaladja a 30,000 frtot. A templomépítés ügyét illetőleg a jelentés előadja, hogy a Károlykaszárnyának központi városházzá történt átalakítása folytán az egész szabályozási kérdés évtizedekre lekerült a napirendről s így a templomépítés más irányban való véghez vitele válik szükségessé, a mi a legközelebbi jövőben egyik főfeladatát fogja képezni az egyháznak. A templomépítési alap a lefolyt évben 532,926 kor. 62 fillérre emelkedett. Az iskolákat illetőleg ezúttal is megelégedéssel tapasztalták, hogy a tanítási eredmények összes tanintézeteinkben minden irányban megfeleltek a várakozásnak.

A hitoktatói testület nem csak a fővárosi iskolák tanulóinak vallásoktatásával, hanem a magyar különgyülekezet által életbeléptetett kerületi istentiszteletek tartásával is az eddiginél még fokozottabb mértékben igyekezett magasztos hivatásának eleget tenni. A kispesti és erzsébetfalvai hitoktatás ellátásáról is gondoskodtak. Az iskolák látogatottságát a következő adatok tüntetik fel: a gimnáziumot látogatta 486 tanuló, ezek közül protestáns volt 246, más felekezetű 240, tandíjmentes 44; az elemi és polgári iskolákat látogatta 708 növendék, közte volt 345 protestáns, 363 más felekezetű, 118 tandíjmentes; a községi és állami intézetekben a hitoktatói testület által vallásoktatásban részesült 2853 tanuló. A közgyűlés ezen jelentést jóváhagyta, Batizfalvy István elhunyt gimnáziumi tanárnak és Luttenberger Ágost elhunyt elemi iskolai tanítónak emlékéért jegyzőkönyvileg megörökítette. Szónyi Tivadar orgonista- és énektanítónak és Scholtz Albert gimnáziumi tanárnak, kik mindketten nyugalomba vonultak, eredményes szolgálatukért jegyzőkönyvi köszönetet szavazott a közgyűlés. A számadások

és költségelőirányzat jóváhagyása után a közgyűlés a Luttenberger Ágost siremlékére megindított gyűjtéshez 200 koronával járult, végül a közgyűlés dr. Bexheft Ármint iskolaorvossá és Bruckner Frigyes petrozsényi tanítót és karnagyot orgonistának megválasztotta.

KÜLFÖLD.

A badeni evang. főegyháztanács elrendelte, hogy a lelkészjelöltek 1903-tól kezdve a zenéből is kötelesek lesznek vizsgálatot tenni. Igen okos rendelet. Bár minálunk is hasonló intézkedés történnék. Egyházunk nem csak megtűri, hanem egyenesen segítségül hívja a zenét. Újabban arra törekszünk, hogy énekeink költőibbeké, dallamaink nemesebbekké legyenek. Nagyobb egyházközségeinkben énekkarokat is szervezünk, hogy a műének ápolja a buzgóságot s emelje az istentiszteletet. A dolog természete azt hozná magával, hogy a lelkész, ki a legtöbb helyütt egyedüli vezetője a gyülekezetnek, zenei képzettséggel bírjon, de sajnos, sokan akadnak, kik a hangjegyeket se ismerik. Theológiáink egyetemes határozat nélkül is segíthetnének a bajon. A zenei tanfolyamra fordított költség bőven kamatoznék. A kérdést szíves figyelmükbe ajánljuk.

A spanyol püspökök megkérték a királynőt, hogy felhasználván befolyását a kormányra, vessen határt a protestánsoknak, kik különböző helyeken templomokat és iskolákat nyitnak, s akadályozza meg, hogy az istentelen sajtó a püspököket, papokat, szerzeteseket megtámadja. (Az ám, milyen szép is volt az a régi világ, a mikor el lehetett nyomni a népet, a gondolatot, a sajtót, s ha valaki mukkanni mert: börtönbe vagy máglyára vitték, s ez alkalommal gyönyörű processiókat lehetett rendezni. Csakhogy a miatt ment tönkre a hatalmas Spanyolország, s ha megmenthető még: a protestantismus mentheti csak meg!)

A poroszországi prot. lelkészözvegyek nyugdíját így állapították meg: a férj öt évi szolgálata után 720 korona
5—10 évi szolgálata után 780 „
10—15 „ „ „ 840 „
15—20 „ „ „ 900 „
20—25 „ „ „ 960 „
25—30 „ „ „ 1080 „
30—35 „ „ „ 1200 „
35—40 „ „ „ 1320 „
40 éven felül 1440 „

A vallások statisztikája. Dr. Mirbt tanár a marburgi missiói értekezleten a következő statisztikai összeállítást terjesztette elő a vallások számarányára nézve: Van a föld kerek-ségén 245 millió mohamedán; 425 millió bud-

dista, tavista és confucista; 231 millió indus; 123 millió egyéb pogány; 9 millió zsidó és 555 millió keresztyén. A keresztyénség ennél fogva $\frac{1}{3}$ -át teszi a föld összes lakosainak. Az arány azonban napról-napra kedvezőbb a keresztyénségre nézve.

A valdenseneknek Olaszországban 1898-ban 48 egyházuk volt 47 állomással és 13 missziói ponttal. Az egyház tagjainak száma mintegy 25.000, a gyülekezeti istentiszteleten azonban igen sok oly egyén is részt vesz, kik csak szellemileg tagjai az egyháznak. A valdensenek különösen Sziciliában és Calabriában működnek nagy sikerrel.

Németországban az evang. főegyháztanács, — miként a „Reichsanzeiger“ írja — kimutatást állított össze azokról, kik 1880-tól, 1897-ig a róm. kath. egyházból az evang. egyházba áttértek, továbbá, a kik az evang. egyházból a róm. kath. egyházba tértek át. A számadatok az evang. egyháznak kedveznek. Mert míg az evang. egyházból való kilépések e 17 év alatt csak 4400-ra tehetők, addig az ev. egyházba való áttérés által a róm. kath. egyház 40.000-nél több lelket veszített. A hozzánk áttérteknek több mint $\frac{1}{3}$ része, azaz 14834, sziléziai lakos; ezzel szemben a róm. kath. egyház Sziléziában csak 811 lelket nyert. Az evang. egyházba való áttérések az utóbbi 9 év alatt a következők: 1889-ben 772; 1890-ben 791; 1891-ben 776; 1892-ben 837; 1893-ban 933; 1894-ben 991; 1895-ben 1011; 1896-ban 1151; 1897-ben 1186. Ezzel szemben az evang. egyházból való kilépések a fent jelzett években: 44; — 43; — 39; — 50; — 38; — 52; — 44; — 49; — 55. Kinek köszönhető ez az eredmény? Első sorban bizonyára a tevékeny lelkészeknek! S valljon kit lehet nálunk okozni, hogy hónapról hónapra csak veszteségeinket kell regisztrálnunk? Feleljenek e kérdésre mások!

A délamerikai róm. kath. misszió munkálkodásáról érdekes hírek érkeznek, melyek önkéntelenül felelevenítik a „coge intrare“ szokott róm. kath. értelmezését. Ime egy példa: — Argentiniában a megkeresztelkedni vágyó indiánusokat két sor keresztyén katona közé letérdepeltetik; a térdeplőknek egy tiszt sorra kinyitja a szájukat, míg egy másik tiszt egy kevés sóot dob a felnyitott szájukba. Ekkor előlép egy francziskánus barát egy hordó szentelt vízzel s meglocsolja a térdeplőket, átad nekik egy nevet tartalmazó papirost, egy kabátot s egy üveg rumot. E ceremóniával azután — mint mondják — az illető pogányok felvétettek a keresztyén anyaszentegyházba; természetesen keresztyén alatt a r. kath. értetik s ez esetben mi is egyet értünk velök.

Egy tanuló merénylete. A spalatói reáliskola egyik tanulója fegyvert emelt tanára ellen, ki neki rossz osztályzatot adott. Az ilyen megtévelyedések egyre gyakoriabbak lesznek. Okuk egyrészt a társadalmi felfogás, mely minden kérdés-

ben, melyben a tanár a tanulóval áll szemben, utóbbinak ad igazat s így csaknem lehetlenné teszi a helyes nevelést; de okuk másrészt a valláserkölcsei nevelés hiánya vagy elégtelensége is, mely nem tanítja meg a tanulót kötelesség tudásra, s felsőbbisége iránti tiszteletre. A társadalmi ferdeség ellen az iskola nem harcolhat kellő sikerrel; olyan az, mint a divat, mely folytonos változásnak van alávetve: ma uralkodik, holnap pedig megszűnt élni; ha idejét multa, önmagától meg fog szünni. A tanuló valláserkölcsei nevelésének eszközei azonban az iskola kezében vannak. Nem elég hogy e czélt csak a vallástanár szolgálja, hanem az összes tanároknak össze kell fogniok, hogy a munka sikeres legyen. Ha az összes tanárok egyesülnek a valláserkölcsei nevelés érdekében, munkájuk nem lesz hiábavaló, s a spalatóihoz hasonló esetek úgy megszűnnek, hogy azokról csak mint régi, kellemetlen álomról fogunk megemlékezni.

Hat iskolás leány munkája. Ezelőtt 25 évvel hat kis iskolás leány szövetekezett egymással, Stockholmban, abból a czélból, hogy kézi munkájukkal pénzt gyűjtenek szegény tanuló társnőik számára. Kézimunkáikból már az első egyesületi évben kiállítás rendeztek, mely körülbelül 150 koronát jövedelmezett. Az egyesület tagjai azóta egyre szaporodtak s a bevétel is évről-évre nőtt, úgy hogy az egyesület 1882-ben már egy játékszobát rendezhetett be szegény gyermekek számára, kiket az egyesület hetenként egyszer ebéddel is megvendégt. Az egyesület bevételei folyton szaporodván, lehetővé vált, hogy a szegény gyermekeket a nyári hónapokban falura küldje, a szegény családokat segítse s a tehetséges és szorgalmas vagyontalan leányokat tanítónővé kiképeztesse. Az egyesület vagyona 25 év alatt annyira felszaporodott, hogy néhány év előtt egy kisebb rendű kórházat létesíthetett beteg gyermekek számára, most pedig egy nagy kórház építését vette foganatba.

IRODALOM.

Magyar szó. „Egyes állami anyakönyvi hivatalokban, még az ország fővárosában, Budapesten is, a hivatalos közegek, midőn a házasulandó felek születendő gyermekeik egyházi hovatartozósága felől meg akarnak egyezni, befolyásukat a róm. kath. egyház javára érvényesítik. Teszik ezt állítólag pozitív formában is, t. i. határozottan rábeszélve a vegyes vallású jegyes-társakat, hogy születendő összes gyermekeiket a róm. kath. hitben neveltessék. Hitelt érdemlő tanúk elbeszélése szerint e végből kész reverzális blanketták is vannak az anyakönyvi hivataloknál. De cselekszik ezt más módon is. Midőn ugyanis a vegyes házaságra lépők kijelentik, hogy összes gyermekeiket

TUDNIVALÓK.

ev. ref. vagy ág. h. ev. vallásban akarják nevelni, s felvilágosítást kérnek arról, hogy azt a megegyezést szükséges-e írásba foglalniok, azt a választ kapják, hogy nem szükséges, holott a törvény az ily megegyezés érvényét világosan ahhoz a feltételhez fűzi, hogy az előzetesen írásba foglaltassék. Az állami-anyakönyvvezetők tehát tudatosan megtévesztik a feleket, a kik csak később jönnek rá, hogy hiába egyeztek meg; megegyezésüknek nincs jogi hatálya, mert az anyakönyvvezető hamis tanácsa következtében elmulasztották azt a törvény által megkívánt okirat formájába foglalni.

A „Nyilatkozat“ szövege ez: Alulirt Isten és emberek előtt önként, szabad akarattal kijelentem és esküvel is megerősítem, hogy én mindazokat a feltételeket, melyeket a róm. kath. anyaszentegyház a vegyes házasságra lépőktől megkíván teljesíteni kész vagyok, t. i.

1. Leendő mindkét nembeli gyermekeimet a római kath. anyaszentegyházban fogom megkereszteltetni s a róm. kath. szent hitben fogom nevelni. 2. Igérem, hogy jegyesem, leendő hitvértársam által vagy bárki más által sz. vallásomtól magamat semmi szin és ürügy alatt eltántorítottatni vagy vallási kötelmeim gyakorlatában akadályoztatni nem engedem, sőt Istennek szent malasztjával minden törekvéssel azon leszek, hogy jegyesemet, leendő hitvértársamat, a római kath. szent hitre való áttérésre rábírom. 3. Végre igérem, hogy a róm. kath. egyház színe előtt kötendő házasságunk előtt vagy után házassági szertartás vagy esketési ünnepség végett nem kath. lelkész előtt meg nem jelenünk.

Magyar állam. „A protestánsok kívánságának teljesedése esetén az egyetemen öt-hat theológiai fakultás keletkeznék, melyek mellett bizonyára az államnak kellene gondoskodni a hallgatók számára internátusok felállításáról. Ezek azonban csak finanziaális terhek volnának, de milyen gábjodás lesz az egymással disputáló karok között. Magyarország bátran átalakulhatna új Babilonná. Vajjon szükség van e erre a nemzeti, vagy mondjuk, úgy az „állami“ érdekek tekintetéből? Protestáns atyánkfiaiit csak sajnálni tudjuk ez idea felvetéseért. Dogmatikájukat nem követjük, a nemzeti eszmének őrzésére való kizárólagos hivatottságukat sem ismerjük el, de ez utóbbi téren voltak érdemeik, szabadságaikat ezért védelmezték a katolikusok is, kik talán a protestánsoknál jobban sajnálnák, ha e felekezet a liberális állam karjaiba vetvén magát, saját maga bontaná le szabadságainak azon erős falait, melyeket jó magyar őseik építettek, ha saját maguk dobnák el azt a szellemi szabadságot, melyért századokon át küzdöttek. És miért? A konzert!“ (A gyöngéd aggálykodást meghatott szívvel vesszük tudomásul. Az utolsó kérdésnek másat adjuk válaszul: és mit félt a M. Á. ? A konzertot)

Miniszteri rendelet. A pénzügyminiszter, az állami adókra vonatkozó leirási javaslatok készítésénél úgy a felekezeti lelkészek, mint az állami anyakönyvvezetők közreműködésének mellőzése tárgyában, 1900. február hó 12-ről 83.621./899. sz. a. a következő körrendeletet adta ki: Az állami anyakönyvekről szóló 1894 évi 33. t.-cikk életbeléptetése óta fordultak elő olyan esetek, midőn a felekezeti lelkészek a kis- és nagyközségek előjárói által a behajthatatlanná vált állami adókról szerkesztett törlési munkálatoknak láttamozását, illetőleg a végelszegényedés, vagy a vagyon hátrahagyása nélküli elhalálozás esetének igazolását megtagadták, és minthogy a polgári anyakönyvek vezetése óta tényleg elenyészett az ok arra, hogy a behajthatatlansági esetek igazolásánál a lelkészek közreműködése továbbra is igénybe vetessék, utóbbi időben ezen ténykörülmények az anyakönyvvezetők által igazoltatnak.

ÜZENETEK.

Kézirat visszaküldésére nem vállalkozom

Cs. G. Nem sürgős, — a jó munka nem késő soha sem. Máskor is bátor leszek tehát tárgyat adni. Ne tessék azonban figyelmen kívül hagyni, hogy nincs a nyomdában zsidó betű. — **H. S.** Megjelenik, de türelmet kérek. — **T. L.** A templomi ünnepről a tanítók lapja kap tudósítást, a lelkészek lapja nem kap? Nagyon jellemző!

PARTITURA

(ÉNEKVEZÉR.)

A néhai Chován Zsigmond volt szarvasi jeles tanító és orgonista által szerzett

PARTITURA (Énekvezér)

a Tranoscius-féle evang. énekeskönyvhöz, II-ik kiadásban megjelent.

A 132 lapra terjedő, több mint 400 egyházi melódiát tartalmazó, az egyházi szépirodalomban kiváló helyet foglaló s hézagot pótló zenemű kapható a szerző özvegyénél Tót-Komlóson (Békésm.) Ára 5 frt. 21. 1—1

Alapított 1816.

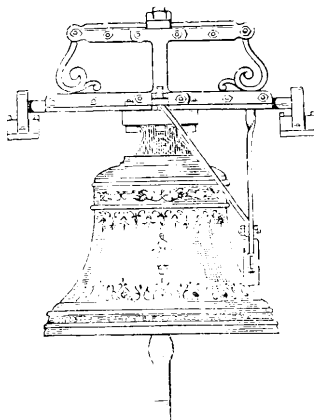
Alapított 1816.

Hazánk legrégebb harangöntődjéje

SELTENHOFER FRIGYES FIAI

csász. és m. kir. udvari szállítók

SOPRONBAN.

Ajánlják legjobban berendezett harangöntődjüket a t. egyházak és községeknek.

Harangok bármely nagyságban és zengzetben, csak a legfinomabb harangérből, tiszta csengető hanggal öntetnek.

Repedtharagok újra öntetnek; ezek, valamint az új harangok is a már

meglevőkhöz teljes összhangzatban öntetnek.

Minden harang hangja **előre** határozatattik meg.

Különösen figyelemztetjük szabadalmazott **kovácsolt vasból** készült szerkezetünkre nagy harangok részére, mely által ezek könnyen húzhatók s a falakat nem rázzák. Fakoronákkal bíró harangok ezen szerkezetre olcsó ártért átalakíttatnak.

Kovácsolt vasból készült tűzmentes **harangállványokat**, czélszerű szerkezetben s olcsó árak mellett legjobban ajánlunk.

Előnyös feltételek engedtetnek.

Költségvetéssel s képes árjegyzékkel postafordultával szolgálunk. 1. 12-5

Tíz évi jótállás.

F. évi július 1-ére

k á p l á n t

keresek, a ki vagy a német vagy a tót nyelvben jártas volna; előnyben részesül az, a ki mind a két nyelvet beszéli. Fizetése lesz **150 frt** készpénzben és az egész ellátás mását kivéve.

Surcsin, 1900. máj. 5.

ABAFFY MIKLÓS

20. 1-1

horvát-szlavon főesperes.

A selmeczbányai ev. egyház pályázatot hirdet

segédlelkészi állásra.

A pályázótól megkivántatik a szláv és magyar nyelv teljes ismerete. Szükség esetén, az elaggott lelkész gyengélkedése miatt, kell majd az alkalmazottnak az egyházat a lelkiekben teljesen ellátni. **Javadalom**; szállás, reggeli, kiszolgálás s ötszáznegyven frt (1080 korona) havi részletekben az egyház pénztárából. A folyamodások az alólirotthoz küldendők.

Selmeczbánya, 1900. május 3.

Händel Vilmos

18. 3-1

lelkész-esperes.

LUTHER-TÁRSASÁG KÖNYVKIADÓHIVATALA.

Ajánlásra méltó ajándékok:

1. Gyurácz F.: „Hit oltára“	1 kor. 60 fill.
2. Sántha K.: „Buzgóság könyve“	4 kor. — fill.
3. Bierbrunner G.: „Christl. Hausaltar“	1 kor. 60 fill.
4. Famler G. A.: „Christian Traugott“	— kor. 50 fill.
5. Hörk J.: „Nagysárosi vár ura“	— kor. 20 fill.
6. Paulik J.: „Agostai hitvallás“	— kor. 50 fill.
7. Dr. Masznyik Endre: „Bahil Mátyás“	— kor. 50 fill.
8. Szeberényi Lajos: „Luther Márton“ (nyomtatás alatt)	— kor. — fill.
9. Török József: „Luther Márton“	— kor. 60 fill.
10. Dr. Zsilinszky Mihály: „Kermann Dan.“	— kor. 80 fill.

— Lelkészek, tanítók 20%-nyi rabattot kapnak. —

A rendeléseket kérem czimemre BUDAPEST, VII-ik ker. Rottenbiller-utca 12. szám küldeni.

MAJBA VILMOS vallásánár.

15. 3-3

Orosházán nyomtatott Veres Lajos gyorsajtóján.